2. Redecker C. *European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu*. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.

3. Miao F., Cukurova M. *AI Competency Framework for Teachers*. – Paris: UNESCO, 2024.

4. Miao F., Holmes W. *Guidance for Generative AI in Education and Research*. – Paris: UNESCO, 2023.

5. Moorhouse B. L. et al. Developing language teachers' professional generative AI competence: An intervention study in an initial language teacher education course // *System*. – 2024.

6. European Commission. *Ethical Guidelines on the Use of Artificial Intelligence and Data in Teaching and Learning for Educators*. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022.

UNIVERSITETDA NEMIS TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O‘QITISHNING INNOVATSION METODLARI

Axmedjonova Muhabbat Zoyirovna

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

muhabbatahmedjonova093@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada universitetda nemis tilini xorijiy til sifatida o‘qitishda qo‘llanilayotgan innovatsion metodlarning didaktik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Kommunikativ yondashuv, vazifaga va loyihaga asoslangan ta’lim, hamkorlikda o‘qitish, “teskari sinf”, geymifikatsiya, autentik materiallar, raqamli platformalar hamda sun’iy intellekt vositalarining talabalarning nutqiy va madaniyatlararo kompetensiyasiga ta’siri yoritiladi. Zamonaviy metodlardan foydalanish texnologiyani shunchaki darsga kiritish emas, balki o‘quv maqsadi, talabaning til darajasi va ehtiyojiga mos pedagogik yechim tanlash ekanligi asoslanadi. O‘qituvchi va talaba rollarining o‘zgarishi, baholash, akademik halollik va raqamli vositalardan mas’uliyatli foydalanish masalalariga ham e’tibor qaratiladi.

Kalit so‘zlar: nemis tili, innovatsion metod, kommunikativ kompetensiya, vazifaga asoslangan ta’lim, loyiha metodi, raqamli texnologiya, sun’iy intellekt, talaba markazli ta’lim.

Kirish

Bugungi oliy ta’lim sharoitida xorijiy tilni bilish faqat grammatik qoidalarni eslab qolish yoki matnni tarjima qilish bilan chegaralanmaydi. Talaba nemis tilidan real muloqotda, akademik faoliyatda va kelajak kasbiy vaziyatlarda foydalana olishi kerak. Shu sababli nemis tili darsining asosiy natijasi til haqidagi bilim emas, balki tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozishni birgalikda qo‘llay olish qobiliyatidir. Yevropa tillari uchun umumiy tavsiyalar tizimida ham til egasining amaliy kommunikativ faoliyati markaziy o‘rin egallaydi [1].

An’anaviy tushuntirish, tarjima, yodlash va mashq bajarish usullari grammatik aniqlikni rivojlantirishda foydali. Biroq dars faqat shu faoliyatlar bilan cheklansa, talabalar qoidani bilgan holda ham erkin muloqot qilishda qiynalishi mumkin. Zamonaviy metodlar talabani bilimni tayyor holda qabul qiluvchi emas,

balki vazifani hal qiluvchi, hamkorlik qiluvchi va o‘z natijasini baholovchi faol ishtirokchiga aylantiradi. Richards va Rodgers metod tanlashda til haqidagi nazariya, o‘quv maqsadi, topshiriq turi va o‘qituvchi-talaba munosabati o‘zaro muvofiq bo‘lishi lozimligini ta’kidlaydi [2].

Tadqiqot metodologiyasi

Maqolada tavsifiy, qiyosiy va tahliliy metodlardan foydalanildi. Nemis tilini xorijiy til sifatida o‘qitish bo‘yicha didaktik manbalar, kommunikativ va vazifaga asoslangan yondashuvlar hamda raqamli ta’limga oid qarashlar o‘rganildi. An’anaviy o‘qituvchi markazli dars modeli talaba markazli model bilan qiyoslandi. Shuningdek, metodlarning gapirish, tinglash, o‘qish, yozish, lug‘at va grammatika ko‘nikmalariga mosligi amaliy mashg‘ulot nuqtayi nazaridan tahlil qilindi. Tahlilda metodning yangiligi emas, uning maqsadga muvofiqligi, talabaning faol ishtiroki va kuzatiladigan o‘quv natijasi asosiy mezon sifatida olindi.

Kommunikativ yondashuv

Kommunikativ yondashuvning maqsadi talabalarga nemis tilidan mazmunli muloqot vositasi sifatida foydalanish imkonini berishdir. Darsda juftlik va guruh ishlari, intervyu, axborot almashish, munozara, rol o‘ynash va muammoli vaziyatlar muhim o‘rin tutadi. Masalan, “Reisen” mavzusida talabalar Germaniyaga sayohat rejasini tuzib, transport, mehmonxona, xarajat va tashrif joylarini nemis tilida muhokama qilishi mumkin. Natijada leksika va grammatik tuzilmalar alohida mashq sifatida emas, aniq kommunikativ ehtiyoj doirasida ishlatiladi.

Rol o‘ynash mashqlari kundalik va kasbiy vaziyatlarni xavfsiz auditoriya muhitida sinab ko‘rishga yordam beradi. Talabalar restoranda buyurtma berish, shifokor qabulida suhbatlashish, yo‘l so‘rash, ish suhbatidan o‘tish yoki universitet almashinuv dasturi haqida ma’lumot olish kabi vaziyatlarni ijro etadi. O‘qituvchi avval zarur iboralarni taqdim etadi, faoliyat davomida esa muloqotni to‘xtatmasdan kuzatadi. Keng tarqalgan xatolar vazifa yakunida muhokama qilinadi. Bunday tartib ravonlik va aniqlik o‘rtasidagi muvozanatni saqlaydi.

Loyihaga va hamkorlikka asoslangan ta’lim

Loyiha metodi nemis tilini tadqiqot, ijodkorlik va jamoaviy faoliyat bilan bog‘laydi. Loyiha bir necha dars davom etishi va taqdimot, podkast, videorolik, raqamli buklet yoki poster bilan yakunlanishi mumkin. “Deutschsprachige Länder entdecken” loyihasida guruhlar Germaniya, Avstriya, Shveysariya yoki boshqa nemis tilida so‘zlashuvchi hududlarning ta’limi, madaniyati, geografiyasi va kundalik hayotini o‘rganadi. Talabalar ma’lumot izlaydi, manbalarni tanlaydi, matn yozadi va natijani nemis tilida himoya qiladi.

Hamkorlikdagi ta’lim har bir talabaga muloqotda faol qatnashish imkonini beradi. “Jigsaw” usulida matn bir nechta mazmuniy qismga bo‘linadi. Har bir talaba o‘z qismi bo‘yicha ekspert bo‘lib, keyin yangi guruhda ma’lumotini boshqalarga tushuntiradi.

Autentik materiallar va madaniyatlararo kompetensiya

Autentik materiallar real muloqot uchun yaratilgan menyu, e’lon, xarita, jadval, podkast, yangilik, reklama va videolardan iborat. Ular talabani tabiiy nemis tili, turli talaffuz va real kommunikativ vaziyatlar bilan tanishtiradi. Bir xil material

turli darajalarda ishlatilishi mumkin: boshlang‘ich guruh narx, vaqt va joy nomlarini aniqlasa, yuqori darajadagi talabalar matnning uslubi, muallif pozitsiyasi va madaniy mazmunini tahlil qiladi.

Nemis tili darsi Germaniya haqidagi faktlarni yodlash bilan cheklanmasdan, turli madaniy qarashlarni qiyoslash va hurmat qilishni o‘rgatishi lozim. Murojaat shakllari, xushmuomalalik, universitet hayoti, ish muhiti va kundalik odatlarni o‘zbek tajribasi bilan qiyoslash madaniyatlararo tushunishni rivojlantiradi.

Geymifikatsiya va interfaol baholash

Geymifikatsiyada ball, bosqich, topshiriq, belgi va jamoaviy bellashuv kabi o‘yin elementlari ta’limiy maqsadga xizmat qiladi. Lug‘at stansiyalari, grammatik “escape room”, tezkor viktorina yoki vaziyatli topshiriqlar takrorlashni faol jarayonga aylantiradi. Biroq tezlik asosiy mezonga aylanmasligi kerak. Ball bilan birga izoh, xatoni tushuntirish va to‘g‘ri variantni yangi gapda qo‘llash talab qilinsa, o‘yin elementi haqiqiy o‘rganishga xizmat qiladi.

Formativ baholash dars davomida talabaning qayerda qiynalayotganini aniqlaydi. Qisqa “exit ticket”, o‘zini baholash varaqasi, elektron test, og‘zaki qayta aloqa va yozma ishning dastlabki varianti bunga misol bo‘ladi. Yakuniy bahodan oldin xatoni ko‘rish va tuzatish imkoniyati berilishi talabaning rivojlanishiga ko‘proq yordam beradi. Baholash mezonlari oldindan ochiq berilsa, talabalar topshiriqni maqsadli bajaradi.

Raqamli texnologiyalar va sun’iy intellekt

Raqamli lug‘atlar, til korpuslari, podkastlar, mobil ilovalar va o‘quv platformalari nemis tilini auditoriyadan tashqarida ham muntazam mashq qilish imkonini beradi. Talaba so‘zning talaffuzi va kontekstdagi qo‘llanishini tekshirishi, matn tinglashi, topshiriqni qayta bajarishi va shaxsiy sur’atda ishlashi mumkin. Rösler va Würffel raqamli vosita o‘z-o‘zidan natija bermasligini, uning samarasi didaktik vazifa va o‘quv jarayoniga qanday kiritilganiga bog‘liqligini ko‘rsatadi [6].

Sun’iy intellekt vositalari dialog namunasi yaratish, grammatik qoidani boshqa usulda tushuntirish, matndagi xatolarni ko‘rsatish va individual mashq tuzishda yordam beradi. Masalan, talaba nemis tilida yozgan elektron xatini tizimga kiritib, “matnni qayta yozmang, faqat uchta grammatik xatoni ko‘rsating va sababini tushuntiring” deb so‘rashi mumkin. Keyin takliflarni lug‘at, darslik yoki o‘qituvchi izohi bilan tekshiradi. Bunday foydalanish tayyor matn olishdan ko‘ra o‘rganish jarayonini qo‘llab-quvvatlaydi.

Muhokama

Tahlil natijalari zamonaviy nemis tili ta’limida bitta metodning ustunligi haqida emas, metodlarni maqsadga muvofiq uyg‘unlashtirish haqida gapirish zarurligini ko‘rsatadi. Kommunikativ yondashuv muloqotni, vazifaga asoslangan ta’lim amaliy natijani, loyiha metodi mustaqil izlanishni, hamkorlikdagi ish esa o‘zaro o‘rganishni kuchaytiradi. Autentik materiallar tilni real hayot bilan bog‘laydi, raqamli vositalar mashq imkoniyatini kengaytiradi.

Innovatsion metodlarni joriy etishda ayrim qiyinchiliklar uchraydi: katta guruh, talabalar darajasidagi farq, raqamli imkoniyatlarning teng emasligi va yangi ish usullariga tayyorlikning pastligi. Ularni bosqichma-bosqich yondashuv bilan

kamaytirish mumkin. Avval qisqa juftlik topshiriqlari va sodda raqamli mashqlar kiritilib, keyinchalik loyiha va mustaqil ish hajmi oshiriladi. Texnik imkoniyat bo‘lmasa, bir qurilmada juftlikda ishlash yoki bosma muqobil variantni taqdim etish maqsadga muvofiq.

Xulosa

Universitetda nemis tilini xorijiy til sifatida samarali o‘qitish an’anaviy va zamonaviy metodlarning oqilona uyg‘unligini talab qiladi. Kommunikativ, vazifaga va loyihaga asoslangan ta’lim, hamkorlik, teskari sinf, geymifikatsiya, autentik materiallar va raqamli vositalar talabalarga nemis tilini mazmunli vaziyatlarda qo‘llash imkonini beradi. Ular motivatsiya, mustaqillik, tanqidiy fikrlash va madaniyatlararo muloqotni rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment - Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.

2. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

3. Ellis R. Task-Based Language Learning and Teaching. Oxford: Oxford University Press, 2003.

4. Funk H., Kuhn C., Skiba D., Spaniel-Weise D., Wicke R. E. Aufgaben, Übungen, Interaktion. München: Klett-Langenscheidt, 2014.

5. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters, 1997.

6. Rösler D., Würffel N. Lernmaterialien und Medien. München: Klett-Langenscheidt, 2014.

ANALYSIS OF GLOBALIZATION DISCOURSE IN ANTHROPOLOGY TEXTBOOKS: TWO TEXTUAL INTERPRETATIONS OF THE SAME PROBLEM (THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS)

Mukhammadieva Durdona Yusuf qizi
Jizzakh Branch of the National University of Uzbekistan, Master's student in Linguistics (English)
m.durdona1812@gmail.com

Abstract. This article examines the textual representation of globalization through discourse analysis, a central topic in modern philology and text linguistics. Using a single core issue—the process of globalization and its socio-cultural impacts—the study investigates how two distinct anthropology textbooks, Perspectives: An Open Introduction to Cultural Anthropology and Shared Voices: An Introduction to Cultural Anthropology, deploy different discursive tools, conceptual frameworks, and linguistic mechanisms to construct meaning. The paper demonstrates the essential role of linguistic discourse analysis in understanding social processes within the humanities during an era of global transformations.